

"РАБОТЕЩИТЕ БЕДНИ" - СОЦИО-ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ПАРАМЕТРИ НА ЕДИН ПОЗНАТ, НО ПОДЦЕНЕН ПРОБЛЕМ В БЪЛГАРИЯ

Изследвания върху пазара на труда в развитите страни през последните 5 години показват, че съществуването на т. нар. работещи бедни се обуславя главно от три фактора:

- сравнително ниско равнище на минималната работна заплата (или на минималните часови ставки);
- увеличаване на абсолютния брой и относителен дял на заетите на непълно работно време;
- недостатъчно ефективна политика на реинтеграция на безработните и социално слаби граждани към изискванията на първичния пазар на труда.

Могат да бъдат изведени типични примери, които най-точно илюстрират връзката между водещия фактор и следствието "работещи бедни". Така например в САЩ лошото качество на работните места се предопределя от ниския размер на минималната работна заплата. Минималното почасово заплащане е 45% от средната часова ставка, докато това съотношение във Франция е между 50 и 60%, в Холандия - между 50 и 55% през 90-те години и 65% през 1980 г.

Франция обаче показва друга негативна характеристика на работните места - висок относителен дял на заетите на непълно работно време, което в по-голямата част от случаите води и до ограничен размер на работната заплата. Делът на "работещите бедни" със седмично работно време под 30 часа във Франция е 47.6%, а в САЩ - 25.2%. Следователно наемните работници с нисък жизнен стандарт във Франция в много по-силна степен са засегнати от непълната заетост.

В Холандия дълговременно действащият (до края на 80-те години) ярко изразен социален модел на сигурност и защита с ниска степен на заетост и висок относителен дял на социалните разходи на държавата не стимулираше реадaptацията на безработните и доведе до взривоопасно равнище на социалните помощи и привилегии. Новата концепция от 90-те години предпостави социалната система за сигурност да не изпълнява ролята на мрежа за социално подпомагане, а на трамплин за заетост. Активиращата политика на трудовия пазар по същество бе преход от процес на детерминиране и разширяване на кръга от лица с права за социални услуги към процес на интегриране чрез принудително активно търсене на работа. Въведени бяха строги критерии за право на отказ от предложена "неподходяща работа" - особено за продължително безработните и получаващите социална помощ.

Механизмът на регулиране на описаните процеси е заложен в двойствения характер на работната заплата - от една страна, тя е производствен фактор и разход за работодателя, а от друга - доход за издръжка и възпроизводство на работната сила на наемния работник. От синдикална гледна точка особено важна е втората характеристика на работната заплата и на практика тя се обвързва с реалната ѝ покупателна сила и набора от стоки и услуги, формиращи потребителската кошница